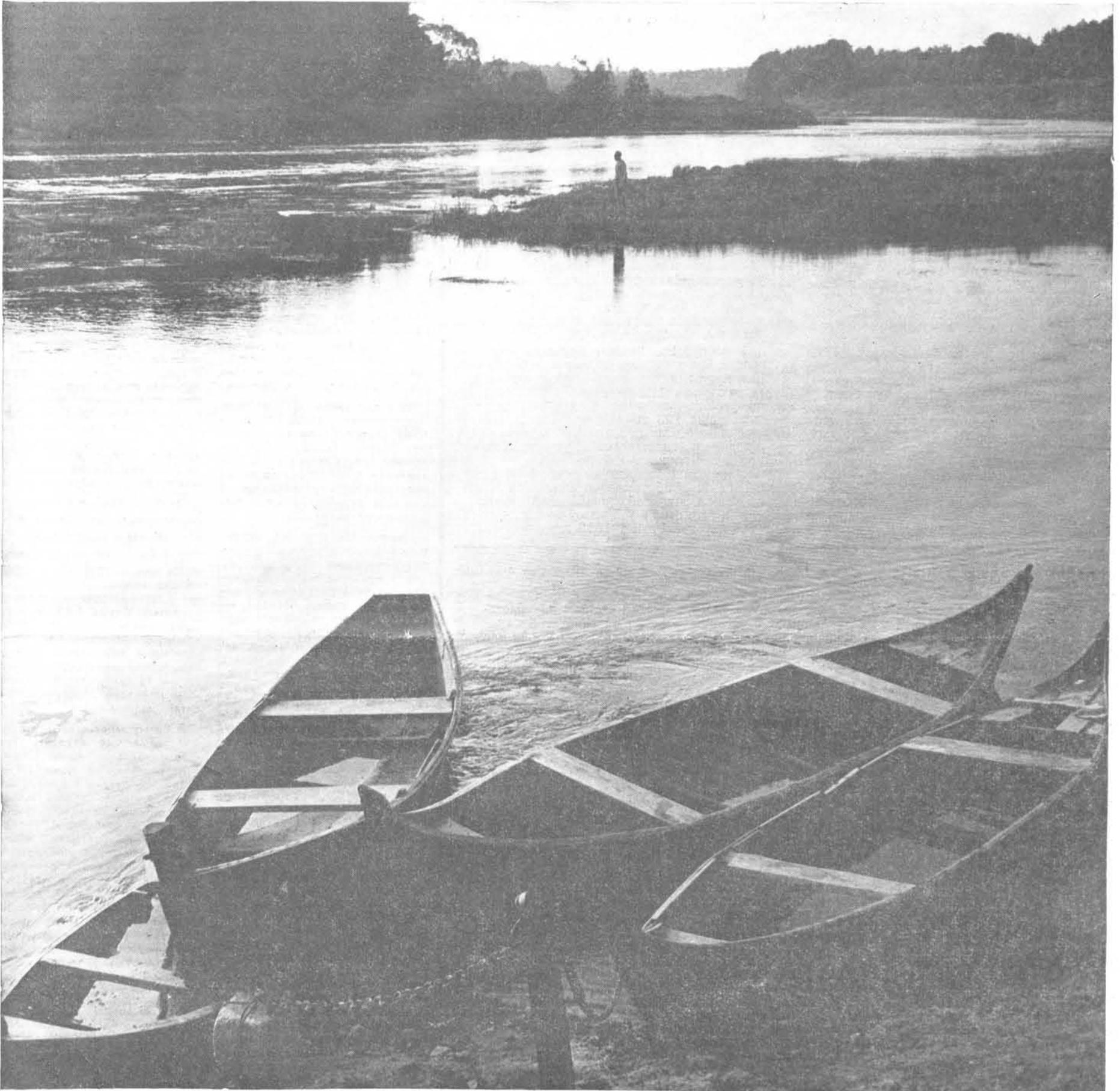

Голас Радзімы

26 кастрычніка 1978 г.
№ 43 (1561)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 23-і
Цана 2 кап.

Рэкі Беларусі... Чароўны прыгажун Дняпро, імклівы і празрысты Нёман, блакітная стужка Заходняй Дзвіны, разважліва-спакойная Прыпяць. Свой, адметны «партрэт» у Сожа, Бярэзіны, Віліі, Шчары... Такія знаёмыя і зайздросна непаўторныя, яны дарагія кожнаму: і таму, хто ўзгадаваўся ў нашым краі, не ведаючы суму роўнасці з ім, і таму, хто вяртаецца дадому—хоць бы на час — з далёкіх і доўгіх дарог. Мабыць, і ў гэтым вабным куточку, у гэтай злітнасці зямлі, вады, лесу і следу чалавечых турбот, нашы землякі пазнаюць сваё, роднае.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

**У БЕЛАРУСЬ — ПА ГРУНТОУНЫЯ
ВЕДЫ**

[«Чаго варты савецкі дыплом»]

стар. 2—3

**ПРАВАКАЦЫЙНАЯ ГАВАРЫЛЬНЯ
У АМЕРЫКАНСКІМ КАНГРЭСЕ**

[«Камедыянты»]

стар. 5

**ЦІ ЁСЦЬ ШТО ДАРАЖЭЙШАЕ ЗА
ЖЫЦЦЁ!**

[«Суд у Слабадзе»]

стар. 6

НАРОДНАЯ АСВЕТА

Ленінскі дэкрэт 1919 года аб ліквідацыі непісьменнасці абвясціў гэтую задачу ўсеагульнай справай і ўстанавіў прынцып усеагульнага абавязковага навучання дзяцей школьнага ўзросту.

Намячалася правесці вялікую работу па ліквідацыі непісьменнасці і арганізацыі народнай адукацыі. Бо ў дарэвалюцыйнай Беларусі 8 чалавек з 10 не ўмелі ні чытаць, ні пісаць. У рэспубліцы, як і па ўсёй краіне, адразу ж пасля перамогі рэвалюцыі пачала стварацца шырокая сетка школ.

У 1920 годзе разгортваецца лікбез — усім непісьменным трэба было навучыцца чытаць і пісаць.

У 1924 годзе ў рэспубліцы ўводзіцца ўсеагульная пачатковая адукацыя, а з 1931 года пачаўся інтэнсіўны пераход да сямігадовай. У 1940 годзе ўсеагульнай сямігадовай адукацыі былі ахоплены амаль усе дзеці школьнага ўзросту.

Нават у цяжкі час пасля Вялікай Айчыннай вайны, у абстаноўцы разбурэнняў і нястачы былі знойдзены магчымасці для таго, каб школьную сетку рэспублікі амаль поўнасцю аднавіць усяго толькі за адзін год.

Цяпер рознымі відамі навучання ў БССР ахоплены 3,5 мільёна чалавек, з іх 1,6 мільёна вучацца ў агульнаадукацыйных школах.

Завершан пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі. За 1950—1977 гады сярэдняй адукацыю (агульную і спецыяльную) атрымалі 2,6 мільёна юнакоў і дзяўчат.

Калі ў 1914 годзе ў Беларусі мелася толькі 71 сярэдняя школа, то цяпер такіх школ каля 3 тысяч. У 1977 годзе ў параўнанні з 1914 годам колькасць навучэнцаў агульнаадукацыйных школ павялічылася ў 3,3 раза, а колькасць настаўнікаў — у 8,5 раза.

Адной з важнейшых заваў Кастрычніцкай рэвалюцыі з'яўляецца бясплатнае навучанне. Больш таго, звыш 70 працэнтаў

студэнтаў дзённага навучання вышэйшых і навучэнцаў сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў атрымліваюць стывендыі.

У рэспубліцы, якая да рэвалюцыі не мела ніводнай вышэйшай навучальнай установы і дзе ў 15 сярэдніх спецыяльных навучальных установах было толькі 1,4 тысячы чалавек, зараз дзейнічаюць 31 вышэйшая і 132 сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы. У іх вучыцца 330 тысяч чалавек. Толькі за 1946—1977 гады вышэйшыя навучальныя ўстановы і тэхнікумы рэспублікі выпусцілі больш як мільён спецыялістаў. Калі ў 1940 годзе на 10 тысяч насельніцтва выпуск спецыялістаў з вышэйшых навучальных устаноў склаўся 4 чалавекі, то ў 1977 годзе — 28 чалавек, з тэхнікумаў адпаведна — 9 і 45 чалавек.

Як у вышэйшых, так і ў сярэдніх спецыяльных навучальных установах падрыхтоўка кадраў ажыццяўляецца амаль на 200 спецыяльнасцях.

У Беларусі на 10 тысяч насельніцтва прыпадае 177 студэнтаў вышэйшай школы — больш, чым у ФРГ, Англіі, Францыі, Японіі і іншых развітых капіталістычных краінах.

Гонар рэспублікі — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя Леніна, які адкрыўся дзякуючы дапамозе вучоных Масквы і Ленінграда 30 кастрычніка 1921 года. У ім навучаецца 17 тысяч студэнтаў.

Вучэбны працэс ва ўніверсітэтах (а іх у нас тры), інстытутах і тэхнікумах будзеца з улікам навіейшых дасягненняў навукі і тэхнікі. Да выкладчыцкай работы прыцягнуты лепшыя навуковыя сілы: акадэмікі, дактары, кандыдаты навук.

У рэспубліцы вялікае значэнне надаецца прафесійна-тэхнічнай адукацыі. Кваліфікаваныя кадры рабочых для народнай гаспадаркі рыхтуюць 126 гарадскіх і 57 сельскіх прафесійна-тэхнічных вучылішчаў, у якіх займаюцца 123 тысячы чалавек. У 109 вучылішчах больш як 60 тысяч чалавек разам з ведамі па спецыяльнасці атрымліваюць і сярэдняй адукацыю.

У народнай гаспадарцы рэспублікі занята больш як 900 тысяч спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, а гэта амаль у 5 разоў больш, чым ва ўсёй царскай Расіі ў 1913 годзе.

ЧАГО ВАРТЫ САВЕЦКІ ДЫПЛОМ

Інжынер У Хла Сейн працуе на ткацкай фабрыцы ў горадзе Палейку паблізу былой каралеўскай сталіцы Бірмы Мандалая. Прадпрыемства гэта толькі будзеца, вытворчасць на ім як след яшчэ не адладжана, таму інжынернаму персаналу даводзіцца аператыўна вырашаць мноства праблем.

ПА СІЛАХ ЛЮБАЯ ПАСАДА

Бірманец У Хла Сейн — толькі адзін з больш чым 530 замежных інжынераў, якія за апошнія гады атрымалі вышэйшую адукацыю ў Беларускім політэхнічным інстытуце ў Мінску.

У музеі інстытута я бачыў стэнд з незвычайнай картай свету. Яна ўся спярэжчана стракатымі гербамі, якімі адзначаны дзяржавы, што прыслалі на вучобу ў БПІ сваіх грамадзян. Колькасць гербаў-сімвалаў пастаянна расце. Толькі сёлета, напрыклад, тут займаюцца 875 студэнтаў з 62 краін Еўропы, Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Штогод каля 200 кваліфікаваных інжынераў — машынабудульнікоў, энергетыкаў, тэхнолагаў, будаўнікоў і іншых спецыялістаў вяртаюцца адсюль на сваю радзіму з савецкім дыпламам.

Чым вытлумачыць растучую папулярнасць савецкага дыплама? Сярод мноства довадаў на карысць вучобы ў СССР замежныя студэнты, з якімі мне дэвалю гутарыць, часцей за ўсё называлі грунтоўнасць і шырынню ведаў, якія дае вышэйшая савецкая школа.

«Засвоіўшы тую разнастайную тэарэтычную і практычную праграму, што прапануюць нам у вашых вышэйшых навучальных установах, можна працаваць на любых пасадах, — сказаў студэнт чацвёртага курса фізіка-энергетычнага факультэта Прасад Махабір, які прыехаў у Мінск з індыйскага штата Біхар. — Мая будучая спецыяльнасць, напрыклад, энергазабеспячэнне прадпрыемстваў і гарадоў. Аднак мы вывучаем не толькі электратэхніку, а і такія актуальныя дысцыпліны, а і эканоміка энергетыкі, арганізацыя вытворчасці, праходзім шырокі курс матэматыкі».

Вывад Прасада Махабіра пацвярджае лёс многіх замежных выпускнікоў БПІ, якім пасля вяртання на радзіму давераны самыя адказныя пасады. Так, напрыклад, афганец Вардак Фазль Хадзі пасля заканчэння машынабудунічнага факультэта працаваў інжынерам на вытворчасці, потым — выкладчыкам тэхнікума, а зараз загадвае аддзелам у адным з міністэрстваў. Выпускнік з Нігеры Ідыю Нсе Екпеніонг адразу пасля заканчэння машынабудунічнага факультэта атрымаў пасаду намесніка дырэкта-

«Цяжка вам звалодаць ім партнай тэхнікай» — спытаў нека маладога спецыяліста замежны журналіст, што наведваў фабрыку. «З такой падрыхтоўкай, якую я атрымаў у Савецкім Саюзе, можна працаваць на любым аб'екце», — з горадасцю адказаў інжынер.

ра на заводзе фірмы «Азбестытанат ЛТД». Фрэдж Тахар з Туніса працуе намеснікам галоўнага інжынера шахты па здабычы фасфатаў. Сваю пасаду лічыць пацвярджэннем высокага ўзроўню атрыманых у СССР ведаў.

ГАЛОУНАЯ КАНЦЭПЦЫЯ — ШМАТГРАННАСЦЬ

— Перавагі нашай сістэмы падрыхтоўкі інжынераў — шматграннасць і тэарэтычная глыбіня ведаў, якія мы ім даём, — гаворыць прарэктар інстытута дацэнт Эдуард Калінін. — Інжынерам, асабліва ў краінах, якія развіваюцца, часта даводзіцца працаваць на «стыках» сумежных галін. І тут іх выручае ўніверсальнасць атрыманых у СССР ведаў. Спецыяліст з савецкім дыпламам, як сведчыць практыка, больш плённы ў канструктарскім пошуку, здольны ахапіць уесь тэхналагічны працэс. Гэта ў перспектыве — кіраўнік прадпрыемства, наогул, асоба, здольная заняць высокае месца ў грамадстве. З другога боку, яму даволі лёгка асвоіць і самую вузкую інжынерную спецыяльнасць.

Гэтай генеральнай канцэпцыі падначалена ўся сістэма арганізацыі навучальнага працэсу ў БПІ. У інстытуце, які ўваходзіць у лік самых буйных у СССР, працуе надзвычай кваліфікаваны прафесарска-выкладчыцкі калектыў. Сярод 1800 выкладчыкаў амаль палавіна маюць вучоную ступень. У політэхнічным, які, дарэчы, займае тэрыторыю невялікага гарадка, — 15 факультэтаў. Вучэбным працэсам кіруюць дзесяткі кафедраў.

Я бачыў многія лабараторыі, дзе займаюцца студэнты. Трапіўшы сюды, забываеш, што ты ў навучальнай установе. Перад табой сапраўдныя даследчыцкія комплексы з камп'ютарамі апошняга пакалення, электроннымі мікраскопамі, складанейшымі аналізатарамі, аналягавымі машынамі. Нездарма ж узровень навуковых распрацовак, якія тут вядуцца разам з навучаннем студэнтаў, афіцыйна прыраўнаваны да ўзроўню акадэмічных. Варта адзначыць, што ўсе замежныя студэнты нароўні з савецкімі ўдзельнічаюць у навуковай рабоце, формы якой надзвычай разнастайныя.

Але не толькі за якасць атрыманых ведаў цэняць нашы госці гады, праведзеныя ў Савецкім Саюзе.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Выдатныя дываны вырабляюць на Віцебскім дывановым камбінаце. **НА ЗДЫМКУ:** кантралёр Ірына БАРАНОўСКАЯ аглядае чарговую партыю гатовай прадукцыі.

ЕСЦЬ ПЛАН ПА ЗБОЖЖУ!

Працаўнікі сельскай гаспадаркі Беларускай ССР паспяхова выканалі план продажу дзяржаве збожжа.

На нарыхтоўчыя пункты паступіла 1 615 тысяч тон збожжа, што на 131 тысячу тон больш устаноўленага агульнага аб'ёму закупаў. Значна перавыкананы план закупаў жыта.

План продажу збожжа дзяржаве выканалі ўсе вобласці. Рэспубліка поўнасцю забяспечыла сябе насеннем яравых культур.

Прадаж збожжа дзяржаве працягваецца.

АНГЛІЙСКАЯ ПІСЬМЕННИЦА — ПРА ВЕРЦЯЛІШКІ

Прагрэсіўная англійская пісьменніца Эма

Сміт нека звярнула ўвагу на публікацыю ў часопісе «Советский Союз», якая расказвала пра вёску Верцялішкі — цэнтр калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна. Яе вельмі зацікавіла сучасная вёска. Прыехаўшы ў гаспадарку, пісьменніца выбрала адну з мнагачыстых сем'яў, стала жыць у ёй. Э. Сміт вывучала не толькі быт сям'і. Яна наведвала школу, Дом культуры, часта гутарыла з работнікамі палёў і ферм.

Свае назіранні і ўражанні ад знаходжання ў Верцялішках пісьменніца мяркуе выкарыстаць для напісання новай кнігі аб савецкай рэчаіснасці.

ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ «БЕЛАРУСІ»

Мінскія трактарабудульнікі адзначылі 25-годдзе з часу зборкі першага трактара ўласнай канструкцыі — МТЗ-2, які стаў першым айчынным колавым трактарам на гумавым ходзе. Ён жа паклаў пачатак сусветна вядомай серыі трактароў «Беларусь».

З мая 1971 года пер-

шынец стаіць на пастаменце ля заводскай праходной. А да гэтага ён іёс службу ў калгасе «Бальшавік» Капыльскага раёна. Знаходзячыся ў клапатлівых руках трактарыста С. Навуменкі, машына адпрацавала васемнаццаць гадоў — у два з лішнім разы больш вызначанага часу.

За чвэрць стагоддзя мінчане далі народнай гаспадарцы краіны звыш паўтара мільёна «сталых аратых».

МУЗЫЧНЫЯ СЕРАДЫ

Кожную сераду на будаўнічай пляцоўцы другой чаргі Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода гучыць музыка. Самадзейныя артысты прадпрыемстваў і арганізацый горада выступаюць перад будаўнікамі. Канцэрты ў абедзённы перапынак па серадах сталі традыцыйнымі.

Тут ужо выступалі мастацкія калектывы завода меліярацыйных машын, вытворчага аб'яднання «Мазырдрэў», упраўлення «Нафтазаводмантаж» і інш.

Завяршаецца ўборка гародніны ў саўгасе «Хальч» Веткаўскага раёна. Добрая ўраджыла сёлета капуста. З кожнага гектара яе збіраюць па 250 цэнтнераў. **НА ЗДЫМКУ:** уборка капусты ў саўгасе.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

сельскія навіны

УЛАСНЫ СІНОПТЫК

У Лукі Ласкевіча, сіноптыка калгаса «Новы быт» Мінскага раёна, пад рукамі Хэлая аграметэаралагічная станцыя: спецыяльная канструкцыя для вымярэння ўзроўню выпаўшых за суткі ападкаў, прыборы, што вызначаюць скорасць ветру, флюгеры і інш. Праўда, Лука Аляксандравіч не скідае з рахунку і парад старых, якія ведаюць шмат прыкмет перамены надвор'я.

Дзейнасць Ласкевіча дапамагае ў рабоце земляробам гаспадаркі. Ён загадва папярэджае аб магчымых пераменах надвор'я, дае парад перад уборкай збожжавых або касавіцай траў.

Аграметэаралагічны пост калгаса «Новы быт» заняў пры-

завое месца ў рэспубліканскім конкурсе, а яго загадчык узнагароджан Ганаровай граматай Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР, Упраўлення гідраметэаслужбы Беларусі.

ЛЕПШЫ ДАЯР

Да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР у галіне навукі і тэхнікі дапушчаны аператар машыннага даення кароў племзавода «Чырвоная зорка» Клецкага раёна Георгій Паўловіч. Больш як чатырнаццаць год працуе ён на ферме і ўвесь час дабіваецца выдатных паказчыкаў. Ад кожнай каровы перадавае аператар за год надойвае больш як пяць тысяч кілаграмаў малака.

— Удзел у конкурсе на атрыманне Дзяржаўнай прэміі рэспублікі — высокі гонар, — гаворыць Георгій Рыгоравіч.

Няшчасце напаткала Мухамеда Алі Ашрафа, калі ён рыхтаваўся да абароны дыпломнага праекта. На адным з аглядаў урачы выявілі ў студэнта з Бангладэш надзвычай рэдкае і сур'ёзнае захворванне лёгкіх. Патрэбен быў строгі бальнічны рэжым.

Больш за паўгода пралажаў Мухамед Алі ў палаце інстытута лёгкіх захворванняў. Самыя кваліфікаваныя ўрачы змагаліся за жыццё юнака. Хаўроба была пераможана. Зразумела, ні за бальнічны ложка, ні за кансультацыі прафесараў, ні за дарагія медыкаменты Мухамед Алі Ашраф не плаціў: у СССР ахова здароўя бясплатная. Але не гэта больш за ўсё ўразіла замежнага студэнта.

«Я шмат чуў пра савецкі лад жыцця, пра савецкі характар, але тое, што адбылося са мной, пераўзышло ўсе чаканні, — гаварыў перад вяртаннем на радзіму Мухамед Алі. — За ўвесь час, які я правёў на бальнічным ложку, я ні на дзень не перарываў вучобу. Да мяне ў палату прыходзілі выкладчыкі, кансультавалі, вялі персанальныя заняткі, нават прывезлі чарцёжны стол, дапамагаючы закончыць дыпломны праект. Тыя ўрокі чуласці і чалавечай даброты, якія я атрымаў у Мінску, не забудуца ніколі».

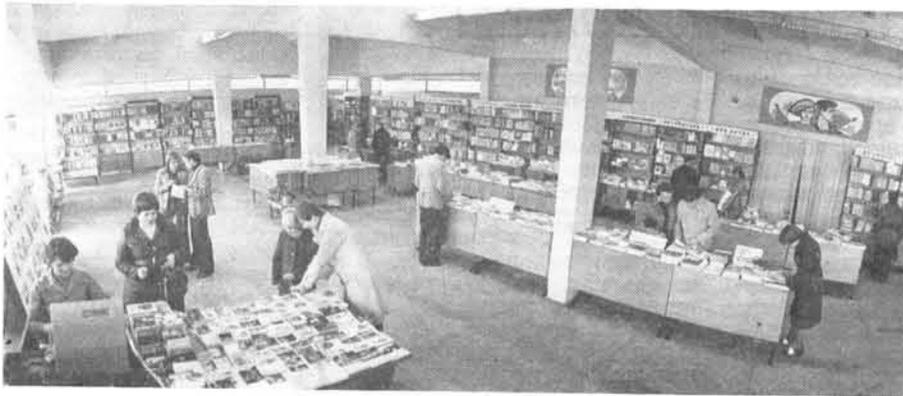
За шэсць гадоў вучобы ў СССР замежныя студэнты маюць магчымасць самастойна ацаніць савецкую рэчаіснасць. Яны займаюцца і жывуць у інтэрнатах разам з нашымі студэнтамі, падарожнічаюць па краіне. Разам працуюць у будаўнічых атрадах і праводзяць адпачынак (Беларускі політэхнічны інстытут, напрыклад, пасылае замежных студэнтаў у дамы адпачынку, пансіянаты на беразе Чорнага мора і пад Ленінградам, спартыўныя базы).

«Беларусь, аб якой да прыезду ў СССР я нават не чуў, стала зараз для мяне другой радзімай, — сказаў Прасад Махабір. — Асабліва мне падабаюцца вашы людзі, іх ветлівасць, добразычлівасць. У вас няма расавых забабонаў, і мы адчуваем сябе як дома, сярод сяброў».

«Я ганаруся тым, што вучуся і жыву менавіта ў Савецкім Саюзе, а не ў якой-небудзь капіталістычнай краіне, дзе ўвесь час парушаюцца правы чалавека, дзе большасці дзяцей і моладзі закрыта дарога ў школу, дарога ў жыццё, у шчаслівае будучае. У Краіне Саветаў для ўсіх шырока адчынены дзверы ў такое будучае».

Гэта словы з вучэбнага сачынення Мялчара Абясо Эбу, студэнта з Экватарыяльнай Гвінеі. Ён таксама, як і сотні іншых замежных студэнтаў, разам з інжынерным дыпламам павязе на радзіму бясплатныя скарбы ведаў аб самай прагрэсіўнай у свеце грамадскай сістэме — сацыялізме.

Вячаслаў ХАДАСОУСКІ.

СВЕТЛАГОРСК

Светлагорск яшчэ зусім малады горад — яму няма і дваццаці. Але сваёй выдмасцю ён можа паспрацаваць з гарадамі, чыя біяграфія вымяраецца стагоддзямі. Захапленне выклікаюць і вышынныя дамы, якія суседнічаюць з лесам, і добраўпарадкаваныя вуліцы, і заводы, аснашчаныя сучаснай тэхнікай. У Светлагорску — дзесяць прамысловых прадпрыемстваў. У іх ліку буйнейшы ў Еўропе завод штучнага валакна, дзе вырабляецца выдатная кордавая тканіна.

Дзесяць год назад выпускаў першую прадукцыю цэлюлозна-кардонны камбінат. Цяпер гэта адно з буйнейшых прадпрыемстваў у рэспубліцы. Есць у горадзе і

ўласная энергетыка — Васілевіцкая ДРЭС. Вытворчасць электраэнергіі тут вырасла да 1,6 мільярда кілават-гадзін у год.

Ужо зараз у маладым горадзе жывуць 60 тысяч чалавек. А Светлагорск працягвае расці. Праекціроўшыкі лічаць, што да 2000 года тут узводзіцца ў сярэднім каля 42 тысяч квадратных метраў жылля. Першы, другі, а цяпер і трэці мікрараёны забудаваны па апошняму слову архітэктурнай навукі.

Светлагорцы лічаць свой горад спрыяльным для жыцця. У ім — сем сярэдніх школ і школа-інтэрнат,

у якіх займаюцца больш як 10 600 вучняў. Каля шасці тысяч малышоў прымаюць штодзённа 22 дзіцячыя сады-яслі. Да паслуг светлагорцаў 35 магазінаў, некалькі атэлье, парк культуры, музычная школа, 9 масавых бібліятэк.

Светлагорск — горад моладзі: сярэдні ўзрост яго насельніцтва — 28 год. Таму тут надзвычай багатае і разнастайнае культурнае жыццё. Каля тысячы ўдзельнікаў самадзейнасці аб'ядноўвае Палац культуры хімікаў. Працуюць юнацкі тэатр «Равеснік», народны тэатр, хор і іншыя калектывы. Асаблівай папулярнасцю ў светлагорцаў карыстаецца аматарская кінастудыя завода штучнага валакна, уда-

стоеная нядаўна ганаровага звання народнай. У будучым годзе яе калектыў адзначыць сваё дзесяцігоддзе. За гэты час кінамаатары зрабілі 15 фільмаў розных жанраў.

НА ЗДЫМКАХ: новы жылы масіў горада; у ткацкім цэху Светлагорскага завода штучнага валакна, дзе вырабляецца кордавая тканіна для шыннай прамысловасці; у адным з кніжных магазінаў горада; у басейне дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы займаецца каля 300 дзяцей; маляванне — любімае захапленне супрацоўніцы Палаца культуры хімікаў Валяціны ЕУСЦІГНЕЕВАЙ; члены аматарскай кінастудыі Светлагорскага завода штучнага валакна.

Гэта яшчэ раз сведчыць аб тым, што ў нашай краіне любая праца пацэсна, а падставай для павяг чалавека служыць яго добрасумленны адносіны да сваёй справы.

НА ўСЕ ВЫПАДКІ ЖЫЦЦЯ

Калі трэба атрымаць юрыдычную кансультацыю ці проста параду, як лепш арганізаваць вяселле або іншае сямейнае свята, жыхары вёскі Кузьмінчы Добрушскага раёна заходзяць у пакой грамадзянскіх абрадаў.

Тут можна атрымаць даведкі на ўсе выпадкі жыцця. Наведвальніку дапамогуць аформіць дакументы на атрыманне пенсіі, розныя заявы, даверанасці і іншы «Дарадчы» цэнтр карыстаецца ўсё большай папулярнасцю ў вяскоўцаў.

ПЛЕНУМ

БЕЛСАЎПРОФА

На пленуме Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў, які адбыўся 19 кастрычніка, абмеркаваны задачы прафсаюзнага саюза па далейшаму развіццю сельскай гаспадаркі ў святле рашэнняў ліпеньскага (1978 года) Пленума ЦК КПСС.

Дакладчык — старшыня Беларускага саюза прафсаюзаў М. Полазаў і выступы ў спрэчках падкрэслівалі, што матэрыялы Пленума, прынятыя ім рашэнні з'яўляюцца новым буйным укладам у развіццё ленинскай аграрнай

тэорыі ва ўмовах развіцця сацыялізму.

За час, які мінуў пасля сакавіцкага (1965 год) Пленума ЦК КПСС, сельская гаспадарка рэспублікі, як і ўсёй краіны, у эканамічных і сацыяльных адносінах зрабіла буйны крок наперад. На яе развіццё накіравана звыш дзесяці мільярдаў рублёў капіталаўкладанняў — на 7,2 мільярда рублёў больш, чым за першыя два пасляваенныя дзесяцігоддзі.

Валава прадукцыя калгасаў і саўгасаў рэспублікі за гэты

час павялічылася на 66 працэнтаў, значна ўзрасла ўраджайнасць збожжавых і зернебабовых культур.

У выніку ўмацавання эканомікі калгасаў і саўгасаў рэзка павысіўся дабрабыт сельскіх працаўнікоў.

Беларускім прафсаюзам належыць правесці вялікую работу па выкананню рашэнняў ліпеньскага Пленума ЦК КПСС, які намяціў небывала шырокую праграму далейшага развіцця нашай сельскай гаспадаркі.

Мінскаму політэхнічнаму тэхнікуму — пяцьдзесят год. Толькі за пасляваенныя гады тут падрыхтавана для народнай гаспадаркі краіны каля адзінаццаці тысяч спецыялістаў. Сёння на трох дзённых — механічным, кінаметралагічным, пажарна-тэхнічным — і вячэрнім аддзяленнях тэхнікума займаецца 2 750 навучэнцаў.

Вучэбную і выхаваўчую работу ў політэхнікуме вядуць звыш ста педагогаў высокай кваліфікацыі.

НА ЗДЫМКАХ: Мінскі політэхнікум; на лабараторных занятках.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

Што? * Як? * Чаму?

Муж і жонка Старыкавы ў першыя пасляваенныя гады, калі ў Мінску было вельмі цяжка з жыллем, пабудавалі свой уласны дом — невялікі, без выгод. А летась яны даведаліся, што іх

ДОМ ПРЫЗНАЧАНЫ НА ЗНОС

...Нідзе ў свеце не будуць столькі кватэр, колькі ў нашай краіне. За гады Савецкай улады толькі ў нашай рэспубліцы ўзведзена звыш 120 мільёнаў квадратных метраў. Нанава пабудаваныя жылля дамы абсталяваны водаправодам, каналізацыяй, цэнтральным ацяпленнем. Да канца цяперашняй, дзесятай пяцігодкі ў Беларусі палепшаць свае жыллёвыя ўмовы звыш 2 мільёнаў чалавек. Так крок за крокам рэалізуецца складанейшая праблема — забяспечыць кожную сям'ю добраўпарадкаванай кватэрай.

У гэтым маглі пераканацца нашы землякі, якія наведаюць Радзіму. Прыязджаючы ў Мінск гадоў пяць таму назад, яны, напрыклад, з нумароў гасцініцы «Юбілейная» бачылі мноства навалічкіх драўляных домікаў, што стаялі навокал. Цяпер тых старых збудаванняў няма, на іх месцы выраслі сучасныя шматпавярховыя гмахі. А што ж сталася з гаспадарамі знесеных дамоў?

Калі ў ходзе будаўніцтва і рэканструкцыі гарадоў і пасёлкаў узнікае неабходнасць знесці тое ці іншае збудаванне, у даным выпадку — індывідуальны дом, то ўлічваецца інтарэсы як грамадства, так і асобнага чалавека. І, бадай, самае галоўнае, што ўласнік, чый дом прызначаны на знос, не нясе ніякіх матэрыяльных страт. Зямельны ўчастак яму ў свой час нічога не каштаваў, бо зямля ў нашай краіне не прадаецца, яна з'яўляецца ўласнасцю дзяржавы і выдзяляецца ў карыстанне асобным людзям або арганізацыям. І таму знесці тое ці іншае збудаванне, у тым ліку і ўласны дом, можна толькі тады, калі на гэта ёсць рашэнне адпаведных органаў дзяржаўнай улады. У Мінску, напрыклад, — выканаўчага камітэта гарадскога Савета народных дэпутатаў.

Уласнік жа, дом якога прызначаны на знос, мае права выбару. Па-першае, ён можа атрымаць кампенсацыю за дом, хлест, гараж і іншыя збудаванні, якія яму належаць (гэта значыць іх фактычны кошт), а таксама — за плодова-ягадныя насаджэнні. У гэтым выпадку ён атрымае права на нечарговае ўступленне ў жыллёва-будаўнічы кааператыв, дзе атрымае кватэру. Свой жа дом ён можа прадаць або выкарыстаць матэрыял ад разборкі.

Ёсць і іншы варыянт — атрымаць добраўпарадкаваную кватэру з дзяржаўнага фонду. Пры гэтым траціцца права на кампенсацыю кошту ўласнага дома і іншых збудаванняў, але кампенсацыя за сад уладальніку выплачваецца.

Мы гаворым пра гаспадароў. А як жа іншыя жыхары дома, што ідзе на знос?

У доме Старыкавых разам з бацькамі жыла іх дачка Вольга Грынкевіч з мужам і сынам. Яны займалі адзін пакой. І калі бацькі, як уладальнікі, атрымалі на дваіх двухпакаёвую кватэру ў адным з новых мікрараёнаў Мінска (свой дом яны прадалі і атрымалі кампенсацыю за сад), у адным паўдзёдзе з імі святкавала наваселле і маладая сям'я Грынкевічаў. Яны таксама атрымалі асобную кватэру: па закону ўсе, хто жыў ва ўласным доме не менш як адзін год да таго тэрміну, калі прынята рашэнне аб зносе, маюць права на жылую плошчу па існуючых нормах у дзяржаўных дамах.

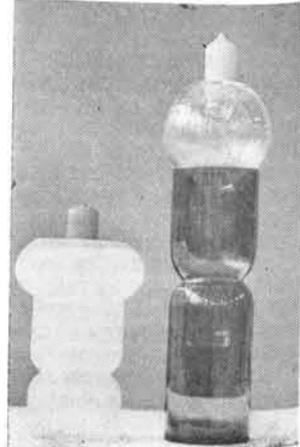
Уладальнік можа таксама перанесці свой дом у іншае месца, дзе не вядзецца масавае жыллёвае будаўніцтва. Такі перанос робіцца за кошт той арганізацыі, якая ўзводзіць новае збудаванне на ўчастку, дзе стаяў уласны дом. Але большасць былых уладальнікаў аддаюць перавагу дзяржаўнаму жыллю.

400 ЭКСПАНАТАЎ ВЫСТАЎКІ

Выстаўка «Чэхаславацкі дызайн — традыцыі і сучаснасць» амаль месяц прыцягвала ўвагу беларускіх мастакоў-канструктараў, студэнтаў, інжынераў і спецыялістаў з іншых рэспублік Савецкага Саюза. Экспазіцыя была разгорнута ў дэманстрацыйнай зале Беларускага філіяла Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута тэхнічнай эстэтыкі. 400 экспанатаў знаёмлілі наведвальнікаў з сучаснай прамысловай культурай братняй краіны, з яе традыцыямі. Нязменную цікавасць выклікалі гнутая мэбля, вырабленая ў XIX стагоддзі, слаўтае багемскае шкло. Чэшскія дызайнеры ў апошні час актыўна працуюць над эстэтызацыяй працоўнага асяроддзя, над стварэн-

нем не толькі зручных, але і прыгожых прылад працы, машын і механізмаў. Таму так шырока былі прадстаўлены на выстаўцы, побач з рэчамі паўсядзённага ужытку — па-сучаснаму простымі, арыгінальнымі, прывабнымі, макеты станкоў, машын, узоры хірургічных інструментаў. Спецыялісты з братняй краіны мелі цікавыя гутаркі са сваімі савецкімі калегамі, знаёмліліся з іх работай і поглядамі на розныя праблемы дызайну, рашаць якія больш плённа дапамагае актыўнае супрацоўніцтва.

НА ЗДЫМКАХ: ірэслы з гнутага дрэва і свяцільнікі са шкла — экспанаты выстаўкі «Чэхаславацкі дызайн — традыцыі і сучаснасць».

ПОЧЕМУ МЫ ЗАЩИЩАЕМ ПРОЛЕТАРСКИЙ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ?

В наши дни буржуазные идеологи пытаются доказать, будто пролетарский интернационализм не что иное, как завеса, камуфляж, призванный скрыть подчинение одних партий другим, господство в коммунистическом движении крупных партий, и прежде всего гегемонию Коммунистической партии Советского Союза. Распространяются также домыслы о том, что КПСС намеревается якобы под флагом укрепления интернационализма воссоздать в коммунистическом движении руководящий центр и возглавить его.

Действительность, опыт революционной борьбы показывают, что пролетарский интернационализм органично сочетается солидарность и взаимопомощь братских партий с их независимостью, равноправием, невмешательством во внутренние дела друг друга. Вся история учит, что, руководствуясь именно идеями интернационализма, рабочее движение добивается все новых и новых успехов.

Именно солидарность всех отрядов революционного движения основоположники научного коммунизма К. Маркс и Ф. Энгельс считали главным содержанием пролетарского интернационализма. «Мы, — писал К. Маркс, — добьемся великой цели, к которой стремимся, если мы прочно укрепим среди всех рабочих во всех странах этот животворный принцип». Точно так же к вопросу об интернациональной солидарности подходил В. И. Ленин. Он глубоко раскрыл характер и содержание интернационализма в новую всемирно-историческую эпоху, связанную с переработкой капитализма в его империалистическую фазу, с переходом от капитализма к социализму. Главное в ленинской концепции интернационализма — это обращенное к революционерам требование интернационализма на деле. «Интернационализм на деле, — указывал В. И. Ленин, — один и только один: беззаветная работа над развитием революционного движения и революционной борьбы в своей стране, поддержка (пропагандой, сочувствием, материально) такой же борьбы, такой же линии, и только ее одной, во всех без исключения странах».

К. Маркс и В. И. Ленин, таким образом, выступая в разное время и в разных исторических условиях, выделили в пролетарском интернационализме одну и ту же сторону: необходимость интернациональной солидарности трудящихся, организаци-

го сочетания национального и интернационального.

Такой точки зрения последовательно придерживается Коммунистическая партия Советского Союза, созданная и выпестованная В. И. Лениным. Борьба за революционный интернационализм, за то, чтобы он стал руководством к действию, всегда была законом жизни ленинской партии. Вот уже на протяжении более шести десятилетий, с тех пор как КПСС стала правящей партией, не было в истории случая, когда бы она не проявила солидарности с тем или иным борющимся народом, с той или иной братской партией, нуждающейся в поддержке. Коммунистическая партия Советского Союза оказывала такую поддержку вне зависимости от того, трудна или проста для нее, для Советской страны, эта задача, вне зависимости от того, далеко или близко находится народ или братская партия, нуждающаяся в поддержке.

Коммунистические партии действуют абсолютно самостоятельно и независимо в своих странах и на мировой арене. Интернациональная взаимосвязь компартий и координация их совместной борьбы против объединенных сил классового врага в наше время осуществляются посредством двусторонних и многосторонних встреч и консультаций. Важнейшей формой интернациональных взаимосвязей коммунистических партий являются международные совещания.

Потребность постоянно укреплять единство, совершенствовать и выработать новые формы взаимосвязей коммунистических партий в нашу эпоху обусловлена рядом факторов: логикой развития самого революционного рабочего движения; насущными потребностями укрепления политического единства всех революционных, антиимпериалистических сил; объективными социально-экономическими и другими процессами, способствующими усилению интернационализации классовой борьбы; необходимостью решения ряда насущных глобальных проблем гуманистического, общедемократического характера, наиболее важной из которых является проблема предотвращения мировой термоядерной войны, а в связи с ней — проблема углубления и дальнейшего распространения разрядки напряженности.

Верность идеям интернационализма еще раз продемонстрировала КПСС на своем XXV съезде.

Съезд наметил задачи дальнейшего проведения Советским Союзом курса на интернационалистское сплочение стран социализма; подчеркнул важность дальнейшего роста и укрепления связей СССР с развивающимися странами; принял решение и впредь продолжать курс на развитие сотрудничества с братскими партиями других стран, крепить интернациональный союз рабочего класса всего мира.

Как было отмечено на съезде, одним из проявлений интернационализма международной политики КПСС была и остается ее последовательная, неустанная борьба за мир на земле. Практические задачи в этой области съезд сформулировал в известной программе дальнейшей борьбы за мир и международное сотрудничество, за свободу и независимость народов.

Съезд дал решительный отпор всем тем, кто, заявляя, что интернационализм Маркса и Энгельса якобы устарел, предполагает отступить от интернационализма. «...Отказаться от пролетарского интернационализма, — указывалось в Отчетном докладе съезду, — означало бы лишнить компартии и вообще рабочее движение мощного и испытанного оружия. Это была бы хорошая услуга классовому противнику... Мы, советские коммунисты, считаем защиту пролетарского интернационализма святой обязанностью каждого марксиста-ленинца».

Эту точку зрения Коммунистическая партия Советского Союза вновь подтвердила на Берлинской конференции коммунистических и рабочих партий Европы 1976 года.

Ныне интернационализм как один из руководящих принципов внутренней и международной деятельности КПСС обрел силу государственного закона в новой Советской Конституции.

Подтверждая глубокою верность принципам пролетарского интернационализма, КПСС исходит из того, что в его основе лежит прежде всего признание общих закономерностей социалистической революции и социалистического строительства при одновременном учете национальных особенностей каждой страны.

Вот почему этой стороне дела особое внимание уделяют КПСС и другие коммунистические и рабочие партии.

Ф. КОНСТАНТИНОВ,
профессор, вице-президент
Философского общества
СССР,
АПН.

З-ЗА акіяна прыйшла навіна: кангрэс Злучаных Штатаў Амерыкі ганарова адзначыў 60-годдзе «Беларускай народнай рэспублікі».

Дзіўная навіна! Дзіўная хаця б таму, што ў Беларусі, а тым больш за яе межамі, мало хто ведае, што такое БНР. Таму варта спачатку растлумачыць, што вышэйназваная «рэспубліка» — марыянэтакнае палітычнае ўтварэнне беларускай буржуазіі ў час нямецкай акупацыі часткі Беларусі ў 1918 годзе. БНР не была суверэннай дзяржавай, яе не прызналі нават акупанты, хаця яны і падтрымлівалі бэнэраўскую «Раду». Так што абвешчэнне і існаванне гэтай эфемернай «рэспублікі» — усяго толькі эпизод у гісторыі рэвалюцыі і грамадзянскай вайны ў Расіі.

І вось у амерыканскім кангрэсе адзначылі 60-гадовы «юбілей» БНР. 17 кангрэсменаў выступілі з прамовамі. Шмат чаго нагаварылі. Таму паглядзім, чаму гэта мерапрыемства адбылося, што гаварылася ў кангрэсе і што атрымалася ў выніку.

Хто там і што абвешчаў, якія падзеі мелі месца ў 1918 годзе ў Беларусі — усё гэта членаў кангрэса хвалюе не болей, чым леташні снег. Яны, аднак, надзвычай зацікаўлены ў нагнятанні антысавецкай істэрыі. Яны прагнуць любымі спосабамі ажывіць у Савецкім Саюзе нацыяналізм, пасеяць разлад паміж нашымі народамі, дэстабілізаваць, «размыць» сацыялістычны лад і дзяржаўную структуру СССР. А для гэтага прыдатна ўсё: «дысідэнты» і шпіён Шчаранскі, кампанія вакол абароны «правоў» чалавека і так званая яўрэйскае пытанне. Абы было болей вэрхалу і крыку. Вось таму на свет боскі і быў выцягнуты даўно спархнелы труп БНР.

Паколькі амерыканскія заканадаўцы разбіраюцца ў беларускай гісторыі не лепш, чым у кітайскай грамаце, ім спатрэбіліся памочнікі. Гэтую ролю ўзялі на сябе беларускія нацыяналісты, якія пасля вайны атабарыліся ў ЗША. Усведзілішы вострыя антысавецкія запатрабаванні сваіх гаспадароў, яны забяспечылі кангрэсменаў гатовымі тэкстамі прамой. Па зместу выступленняў, па таму, што ў іх амаль слова ў слова паўтараецца адна і тая ж бязглуздыца, ві-

даць, што яны змайстраваны малапісьменнымі людзьмі з нацыяналістычнай суполкі. Калі б над тэкстамі працавалі самі прамойцы, то было б больш фантазіі. А так атрымалася ва ўсіх па аднаму стандарту.

І натуральна, што па стандарту, — якое мерапрыемства, такія і адносіны да яго. Цікавей другое. Кангрэсмены, заканадаўцы магутнай дзяржавы, у якіх павінна быць высокае пачуццё адказнасці за кожнае слова, сказанае з высокай трыбуны, апынуліся ў незаздорнай ролі правакатараў і таных

Вядома, і кангрэсмены, і складальнікі паклёпніцкіх прамой лёгка маглі забытацца ў старажытнай гісторыі. Але ж у навейшай яны павінны разбірацца! Ім варта было ведаць, што ў 1919 годзе Заходнюю Беларусь акупіравала буржуазна-памешчыцкая Польшча. Ажыццявіў гэту акупацыю войскам Пілсудскага дапамагалі французскія, англійскія, а таксама амерыканскія імперыялісты, якія клапаціліся не аб незалежнасці, не аб жыццёвых інтарэсах беларускага народа, а аб тым, каб як

што «айцом» беларускай незалежнасці. Ганебна, калі салідныя «выбраннікі народа» фокусічаюць у кангрэсе, як у цырку.

Неабходна адзначыць яшчэ адну цікавую акалічнасць.

У гады другой сусветнай вайны, калі народы Еўропы сцякалі крывёй, змагаючыся з фашызмам, на акупіраваных тэрыторыях гітлераўцы стваралі марыянэтакныя «урады» са злачынцаў і здраднікаў. І вось сёння нават у амерыканскім кангрэсе, дзе дазволена гаварыць любыя недарэчнасці, ніхто не назаве змагаючыся за свабоду такіх злыдняў, як Квіслінг у Нарвегіі або Петэн у Францыі. Гэта была б глыбокая знявага нарвежскіх і французскіх патрыётаў. У адносінах жа да савецкіх людзей такую элементарную тактоўнасць кангрэсмены лічаць непатрэбнай. Зневажаючы беларускую нацыю, член палаты прадстаўнікоў Дж. Бланшар выказаў жаль: «У 1944 годзе незалежнасць Беларусі была яшчэ раз абвешчана на трэці тэрмін, аднак зноў яна была знішчана Савецкамі».

Містэр Бланшар меў на ўвазе так званы «кангрэс» гітлераўскіх паслугачоў у час акупацыі. Тады заплываныя беларускім народам квіслінгаўцы на сваім зборышчы запісалі ў «статутце», што яны дзейнічаюць «у паразуменні з нямецкім кіраўніцтвам», што іх «прэзідэнт прызначаецца і звальняецца генеральным камісарам», гэта значыць катом беларусаў генералам фон Готбергам.

Вось з кім салідарызаваўся містэр Бланшар! Вось да якой знявагі нашых нацыянальных пачуццяў і нашых ахвяр давёў

яго завагічны антысавецызм.

І пасля гэтага прамойцы цынічна заяўляюць аб жаданні нейкай там «свабоды» для беларусаў, гавораць пра неабходнасць нейкага «вызвалення», называюць нас «няшчаснымі» і «прыгнечанымі». Камедыя, непрыстойная камедыя! Ну ці не камічна слухаць трызненне Э. Патана, які ўсур'ез лічыць, быццам беларусы «не маюць свабоды перамяшчэння, веравызнання, свабоды слова і культуры»? Ці не смешна чуць, што беларусаў «вывозяць у Сібір», што «гмахі ў БССР узводзяцца ў тыповым рускім псеўдакласічным стылі», а тое, што пабудавана ў «беларускім стылі», «знішчаецца»?

Але досыць. Не будзем пералічваць усіх анекдотаў. Паставім некалькі пытанняў.

Чым з'яўляецца «юбілейная» гаварыльня, якая адбылася ў амерыканскім кангрэсе? Правакацыяй супраць краіны, якую Злучаныя Штаты Амерыкі прызнаюць і з якой падтрымліваюць дыпламатычныя зносіны.

Ці маюць маральнае права паны кангрэсмены гаварыць аб свабодзе і правах беларусаў? Не маюць яны такога права, бо самі санкцыяніравалі знішчэнне в'етнамскага народа, бо не паварухнулі пальцам, каб абараніць чалавечыя правы індзейцаў, неграў, пуэртарыканцаў, чылійцаў, нікарагуанцаў, палесцінцаў, з якіх здзекуюцца, якіх забіваюць і катуюць імперыялісты.

Як нам, грамадзянам Савецкай Беларусі, якая рыхтуецца адзначыць 60-годдзе сваёй нацыянальнай сацыялістычнай дзяржаўнасці, атрыманай наперакор Вудра Вільсану, аднесціся да правакацыі ў амерыканскім кангрэсе? Так, як і да любой правакацыі, якія нам не ў навіну, — з агідай і спакойнай упэўненасцю гаспадароў суверэннай і магутнай краіны. А таксама з іроніяй, бо вельмі ўжо ў смешным становішчы апынуліся амерыканскія заканадаўцы, нагаварыўшы кучу бязглуздыцы па непісьменных нацыяналістычных шпаргалках.

Уладзімір БЯГУН.

Камедыянымы

ілгуноў. Пераканаемся ў гэтым на прыкладах.

Член палаты прадстаўнікоў ад штата Нью-Йорк Дж. Дэлэні ў сваім выступленні сказаў: «Беларусы жылі ў сваёй краіне, якая прасціралася ад усходніх граніц Польшчы і амаль да самай Масквы, аж да дзевятага стагоддзя».

Дрэнна ведае гісторыю містэр Дэлэні! Горш за самага лянівага беларускага вучня. Справа ў тым, што да IX стагоддзя яшчэ не існавалі беларусы, як не існавала ў той час і Масква.

Далей у лес — болей дроў: «Беларусы вялі мірнае жыццё да XVI стагоддзя. Потым рашуча ўзрасла ваенная магутнасць Расіі, у выніку чаго Беларусь папала пад уладу аўтарытарных цароў».

Далася ім гэта «ваенная магутнасць Расіі!» Беларусь, пане Дэлэні, папала пад уладу цароў не ў XVI, а ў канцы XVIII стагоддзя. Акрамя таго, ні беларусы, ні іншыя еўрапейскія народы не ведалі мірнага жыцця ніколі, бо на нашым кантыненте спрадвечу вяліся войны.

Ну дык ці не дзіўныя прамовы гучаць у амерыканскім кангрэсе? Хлусі, гавары глупствы, стаў гісторыю з ног на галаву, абы толькі ўзвесці паклёп на Расію.

мага хутчэй задушыць сацыялістычную рэвалюцыю ў Расіі. У дні беларускага наступлення над Мінскам з'явіліся самалёты, якія раскідалі лістоўкі за подпісам амерыканскага сенатара Маргентау з заклікам падтрымаць Пілсудскага ў яго антыбальшавіцкім паходзе. Прэзідэнтам ЗША ў той час быў Вудра Вільсан.

Кангрэсмены Дж. Мініш, Ч. Уэлен, Дж. Флорыя і іншыя ігнаравалі гэтыя неабвержныя гістарычныя факты. Па даўняй звычцы вальціць усё на камуністаў яны заявілі, нібыта «бальшавікі незаконна раздзялілі краіну», аддаўшы заходнюю частку Беларусі буржуазнай Польшчы. Кангрэсмен жа Т. О'Нейл, цалкам страціўшы пачуццё рэальнасці, дагаварыўся да таго, быццам «народ Беларусі, абвясціўшы 25 сакавіка 1918 года свабоду ад царскай тыраніі, ажыццявіў асноўны прынцып самавызначэння і суверэннітэту нацыі, выказаны прэзідэнтам Вудра Вільсанам».

Фокусы, ды і толкі! Акупацыя Заходняй Беларусі прадстаўлена «бальшавіцкім раздзелам», Вудра Вільсан, душыцель свабоды народаў, — амаль

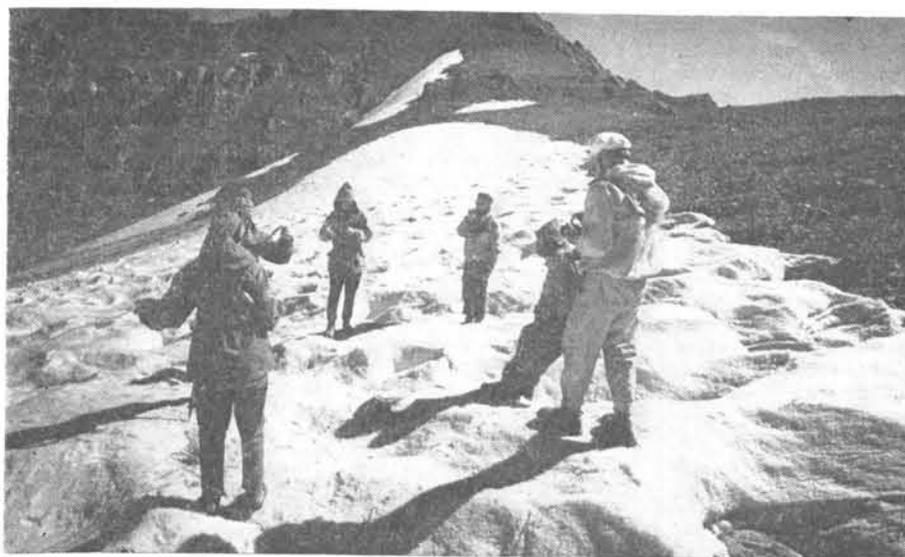
за мяжой і дома

ПАСОЛ СФРЮ ў Савецкім Саюзе Іожэ Смале з жонкай гасціў у Мінску. Ён нанёс візіт старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякову. Меў таксама гутаркі з намеснікам міністра замежных спраў БССР А. Шэльдавым, старшыней выканаўчага камітэта Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў С. Лукашэвічам.

Пасол І. Смале наведаў Мінскі гадзіннікавы завод, зрабіў азнамленчую паездку па гораду, аглядзеў раёны новага жыллёвага будаўніцтва.

ДЭЛЕГАЦЫЯ Цэнтральнага савета Арганізацыі ваенна-тэхнічнай падрыхтоўкі насельніцтва Балгарыі на чале з генерал-лейтэнантам Дзімітрам Паповым наведвае Мінск.

Госці былі прыняты ў ЦК КП Беларусі. Сакратар ЦК КПБ А. Кузьмін расказаў ім аб герайчнай барацьбе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, аб партызанскім руху, самаадданай працы насельніцтва рэспублікі па аднаўленню разбуранай народнай гаспадаркі, аб дзясятках працоўных у выкананні сацыяльна-эканамічнай праграмы дзесятай пяцігодкі, выпрацаванай XXV з'ездам КПСС.

Если хочешь испытать себя, свою волю и силы — отправляйся в горы. Нелегко там, каждый километр пути дается с трудом, но человек, побывавший хоть раз в горах, снова пойдет в поход, чтобы еще раз увидеть вершины, покрытые снегом, ледники, стремительные речки с прозрачной водой. Группа туристов из Минска, руководимая кандидатом в мастера спорта СССР, преподавателем театрально-художественного института Ростиславом Рамонкой, путешествовала по Тянь-Шаню. Поход начался с деревни Бригмула, которая в ста двадцати километрах от Ташкента. Тропа повела нас вдоль бурной

речки Каксу, в верховьях которой находится Голубое озеро. Тянь-Шань — край контрастов. Природа то переключает реку искусственной плотинной, то посадит деревцев на таком склоне, где и птице не удержаться. На высоте двух тысяч метров люди занимаются животноводством, пчеловодством, выращивают виноград, яблоки. Мы прошли свыше 360 километров. Наградой была красота, неповторимость пейзажей, встречавшихся на нашем пути. НА СНИМКАХ: на леднике Пскемского хребта; скальный участок. Текст и фото В. ДУБИНКИ.

На просторах Родины

Суд у Слабадзе

УРЫВАК З АПОВЕСЦІ

ЛЕЦЕЧКА прыбег да Захар'я ў будан, каб пагаварыць з ім аб жыцці і смерці. Захар'я сядзеў на саломе і пераабываўся, старанна накручваю на вялізную жоўтую нагу амаль што цэлую прасціну.

— А, ты яшчэ жывы, Лецечка-ліхалецечка. Здароў, здароў, пад'еў і здароў, — прывітаў ён Лецечку.

— Здароў, здароў — у тон яму адказаў Лецечка. — Ніякіх здарэнняў за ноч не было, не ўкралі цябе гэтай ноччу? Як спаў, нічога не муляла, сабака над вухам не брахаў?

— Не, спяшу дакладзіць, таварыш начальнік: спаў мякка, саломка і зямелька не муляла. Свет за ноч не перавярнуўся, усе яблынькі ў наяўнасці. Развіднела як і належыць, у свой час. Яшчэ пытанні ёсць?.. — І Захар'я, як у трубу, убіў нагу ў халаву, узяў яшчэ адну прасціну, паслаў яе на саломцы, разгладзіў, прымеруўся і паставіў на край прасціны босую нагу.

— Ты што гэта, як ні то ў гэтым збіраешся?

— О, на гэтую справу я заўсёды гатовы. Гасцяваць, браце, не зямлю капаць, толькі вольна часу на гасцяванне не хапае. Уднела — і праца кліча. Тупаць, тупаць ахвота, мясіць зямельку... Не, браце, не для таго чалавек прыходзіць на свет, каб спаць, каб памерці, а каб працаваць, працаваць, бачыць, як свет перайначваецца, і самому яго перайначваць.

— Ці не шмат ты на сябе зранку бярэш, Захар'я? Свет перайначваць...

— Во-во, малады ты, таму і дурны, па табе, перайначыць — гэта значыць перавярнуць. А па мне, палку ў зямлю ўтыркнуў — ужо ўсё і па-інакшаму. А калі гэтая палка ды яшчэ парасткі пусціць... — І другая нага з шумам і чмыхам лучыла ў бот. Захар'я падхапіўся з саломкі, патупаў, пацягнуў за халавы і задаволены паклаў на Лецечкаву галаву далоню, як цагліну кінуў. Была гэтая яго даланя і цёплая і халодная, але і цяжкая, шурпатая, што наждак. Колькава галава амаль патанула ў далані Захар'я, нават сонца не згледзець. Але Кольку было прыемна стаяць пад гэтай жывой страхой.

— Ох і здаровы ж ты, Захар'я, а ў маладосці, пэўна, быў яшчэ дужэй?

— А вала павіваў, — адказаў Захар'я. — На спор ад пана залатую дзесятку меў.

— Як жа гэта ты павіваў яго, вала?

— Потым, потым, Лецечка. Я і цяпер яшчэ дужы. А ў цябе сілы ёсць? — І Захар'я прыгнуў даланню Лецечкаву галаву. — Ёсць, ёсць моц... Патрэбен ты мне сёння, Лецечка, на добрае дзела.

Захар'я пакінуў Лецечку, нырнуў у будан. Вылез з яго з паловай цагліны, старанна абцёр яе ад зямлі, дастаў з кішэні бушлат свежую, сённяшнюю, адзначыў Колька, раённую газету, загарнуў у яе цагліну.

— Навошта табе цэгла? — спытаў Колька.

— Калі ўзяў, значыць, патрэбна. Я ўжо даўно без патрэбы нічога не бяру.

— А цагліну як украў, ці яна залатая?

— Дурань ты, Лецечка, калі гэта цэгла залатой была, — слухна адказаў Захар'я. — А цэглу я пяць ужо гадоў не краду, як у дзедом перайшоў, так ніводнай цагліны і не ўкраў.

— А быў час, краў?

— А быў час, краў... Адна ў адну роўна паўтары тысячы цагліны ўкраў я на сваім вяку. Пяць гадоў рабіў вартуаўніком на цагельні. І кожны дзень па цагліне. Печ выйшла. Меркаваў і на дом цагліны нацягаць, ды паперлі — драпежнік, раскрадальнік. Ото добра зрабілі, паспрыялі мне. Зараз як падумаеш, колькі дзён мне парыцца там, колькі цагліны перацягаць... А зараз аніводнай не трэба, не трэба... — І Захар'я зарагатаў. Колька паглядаў і не мог уцяміць: усур'ёз усё гэта ён гаварыў ці жартам.

— Было, было дзела пад Палтавай, — раптам згубіўшы свой смех, сказаў Захар'я. — А зараз цэгла на плошчы навалала ляжыць — еш, не хачу... Я палавіну падняў, для справы, Лецечка, для справы.

— Якая ж гэта справа ў цябе?

— Шмат будзеш ведаць, пастарэш. — Захар'я зладзейкавата зірнуў у бакі, схваў загорнутую ў газету цагліну за пазуху і зашпіліўся, упершыню, пэўна, зашпіліў бушлат на ўсе гузікі. Узяў Лецечку за руку і павёў яго з дзедома. На ганку ізалятара іх чакала, як усё роўна ведала, што яны тут будуць ісці, баба Зося.

— Дзень добры табе, Захар'я!

— Добрдзень, — мармытнуў Захар'я і хацеў крочыць далей, але баба Зося спусцілася з ганка і стала на дарозе.

— Мо хопіць, Захар'юшка, сэрца на мяне мець?

— Збоч, — сказаў Захар'я.

— Не, Захар'юшка, не, ведаю, куды твая дарога... Няма маёй віны перад табой, чалавек ты бязлітасны, няма, вольна дзіцем гэтым клянуся...

— Няма — і суда няма, — сказаў Захар'я. — Не змяніай мне. — І ён пачаў абыходзіць бабу Зося, трымаючыся за Лецечкава плячо, як усё роўна за нейкі выратавальны круг. Лецечка каб і хацеў, то не здолеў бы вырацаць. Было яму крыху жахліва ад гэтай незразумелай гамонкі старых. Не бачыў ён раней, каб сыходзіліся яны разам, думаць не думаў, што яны ведаюць адно аднаго, што ёсць штосьці паміж імі. А выходзіць, што ёсць, ёсць, і штосьці вельмі няпростое. Баба Зося счарнела ўся і дрыжыць кожнай жылкай, кожнай маршчынкай моляць, упрощае, крычыць, а Захар'я — што крэмень.

— Вох-ох-ох, — цягне ці то ўслед ім, ці то да неба рукі баба Зося. — Камень, камень ты, Захар'я. За якія грахі пакутую я? Каму яшчэ так пакутаваць выпадала, людцы...

— Аб чым гэта яна? — баязліва пытаецца ў Захар'я Лецечка.

— Не твайго розуму справа. Павые—перастане...

— Даўно ты яе ўжо ведаеш?

— З той пары, як лыжку ў рукі аплеў.

— Хто яна?

— Не назалай мне, хлопца... Прыгожая. Красуня ў дзеўках была, вольна за красу сваю і плоціць... За ўсё на гэтым свеце разлічвацца трэба: і за красу, і

Таленавіты беларускі празаік Віктар Казько («Голас Радзімы» расказаў аб ім у № 3 за 1978 год) надрукаваў у часопісе «Полымя» новую аповесць — «Суд у Слабадзе». Падзеі, сведкамі якіх становяцца чытачы, адбываюцца праз некалькі гадоў пасля Вялікай Айчыннай вайны, у невялікім раённым цэнтры. Паступова наладжваецца мірнае жыццё, людзі будуць новыя дамы, у гарадку асфальтуюць цэнтральныя вуліцы... І жыве ў тутэйшым дзіцячым доме Коля Лецечка. Імя і прозвішча яму далі, прымаючы ў дзедом. Бо нічога пэўнага ён не мог сказаць пра сябе. Памяць і здароўе хлопчыка страчаны ў жахлівыя гады вайны. Цяпер Лецечку семнаццаць. Ён ведае, што хутка памрэ. Не сакрэт гэта і для навакольных. Сітуацыя абстрактна адносіны юнака да розных

за пачварнасць, за хваробу і за здароўе... Не ведаю я яе і ведаць не хачу. І не пікі больш. Рот на замок, — сказаў і як сапраўды замкнуў, павесіў сабе і Лецечку на рот замок.

Яны ўжо выйшлі з дзедома і падыходзілі да плошчы. А на вуліцы адбывалася штосьці незразумелае, надта ўжо ажыўленая была яна для гэтай будзённай раніцы. Да плошчы ўхвасталі, кіравалі коней, гналі падвожы мужчыны, спяшаліся прыгожыя маладайкаў, бусламі, спаважна, ступалі хуткія на нагу дзядкі. І грывела, грывела на ўсё наваколле бадзёрым маршам патэльня-рупар. Але хада ў людзей была не пад гэты марш, марш як бы збіваў іх з кроку, з думкі якойсьці збіваў, твары і вочы ў людзей былі хмурныя, засмучоныя, не кранутыя музыкай.

На самой жа плошчы тварылася ўжо зусім штосьці неймавернае. Толькі гадавое свята, кірмаш у гэтае свята збіралі такое мора народу. Але ніхто нічым сёння тут не гандляваў. Не было ні звонкіх высачэзных гор з гаршкоў, гладышыкаў, макітраў, не вішчалі ў мясках парсюкі, не кудухталі, не гублялі пер'я звязаныя гронкаў, з сінімі мецінамі на баках куры, не сляпіў вочы жоўты бляск масла з кроплямі расы — нічога гэтага не было там сёння. Былі хмурныя, узрушаныя сяляне, якія ўсім кагалам, нават з груднымі дзецьмі, з'ехалі з хат. Жанкі, каб сцішыць дзяцей, бясконца кармілі іх, бясконца лучылі ў іх раззэўленыя раты сінія абвіслыя цыцкі. І ўсе чагосьці чакалі, утульна і грунтоўна ўладкоўваліся на драбінках падвод, якія стаялі амаль што ўсутыч адна да адной. Чакалі коні, пераборліва чмыхалі ў торбы з аўсом, якія звешваліся з іх галоў. Змардавана чакалі, сноўдалі па базары мужчыны, якія не мелі коней, пешшу прыджгалі ў горад, чакалі чагосьці і гараджане, якіх таксама было нямала на плошчы. Захар'я спаважна здароўкаўся з мужчынамі, упарта прасоўваўся да ганка, да службовага ўваходу Палаца культуры. Супынікі гэтыя і здароўканне: «Жыў?», «Жыў...» — «А Кузьма-прымак памёр ужо». — «Памёр...» — пэўна, былі не вельмі даспадобы. Ён хкекаў, адводзіў вочы ўбок, імкнуўся глядзець толькі сабе пад ногі, але яго ўсё роўна, высокага, грувацкага, зглядвалі, уцягвалі ў гаману:

— Колькі ўжо гадкоў, Захар'я, мінавала, як мы з табой апошні раз балакалі?

— А незлічона ўжо...

— А баба твая яшчэ жыве?

— Жыве, жыве, трасца яе не бярэ...

— Пачакай, пачакай, тут у мяне на гэты самы выпадак ад бабы прытырана...

— Паспеецца, паспеецца, — киваў Захар'я і даваў дзёру да наступнай падводы, да другога дзядзькі ці то да цёткі.

— І што-та ты, Захар'я, радню не прывячаш, бжыш...

— Прывячаю, Маланя, прывячаю...

— І-і, удовая я стала, бедная, сабакі і тыя маю хату абмінаюць... Завалілася, Захарко, мая хата, перадавала, пераказвала праз людзей, каб ты наведваўся, падсабіў падняць, перасыпаць...

— Прыйду, Маланя, прыйду...

— І то ж у мяне ўжо выціснута, як слёзка божая стаіць.

Лецечка здзіўляўся, колькі гэта знаёмых у Захар'я, на ўсе вочы разглядаў мужчын і жанок. Раней, калі ён адзін, без Захар'я хадзіў па базары, усе яны здаваліся яму на адзін капыл, непрыступныя, злосныя, якія даюць толькі аб сваім дабра, як больш выгадна тое-сёе прадаць, каб, барані бог, чаго-небудзь у іх не ўкралі. А зараз... і яму былі ўжо прыемныя частыя супынікі, размовы Захар'я. І Захар'я не хаваў перад Лецечкам свайго задавальнення, гаварыў яму:

— На мяне ўжо, Лецечка, ні адзін сабака не гаўкае, кожны сабака ведае мяне. — І рэзаў натоўп плячом, як масла, шчодро даваў кожнаму стрэчнаму-папярэчнаму «Добрдзень».

— Цю, Захар'я. Ды ці не твой гэта часам хлопец?

— Мой, мой, кума, да другога разу...

— А ці скоро ўжо тут пачнецца?

— Скоро, скоро...

— Я ж іх, Захар'я, гадаў, як цябе, бачыў. У нашу вёску і іх прывозілі. Я ад усяго нашага міру маёра хрыстом-богам маліў адварнуцца на мінутку. «Понімаю, — балбоча, — отец. Понімаю, но служба, не могу». Ах ты маць тваю... А жыццё ў нас, Захар'я, нечага бога гнявіць. Жыць можна сёння. Ё і чарка, і да чаркі ё. Даюць сёння жыць, нечага бога гнявіць, жыць можна, каб не гады етыя. Ці скоро іх павязучь?

— Каго павінны везці, што тут будзе? — спытаў Лецечка ў Захар'я.

— Справядлівасць будзе, — адказаў Захар'я. — Трымай язык за зубамі, от яшчэ навязваўся на маю галаву.

праяў жыцця, выклікае глыбокія роздумы, імкненне знайсці адказ на спрадвечнае пытанне: у чым сэнс жыцця? У гэтых маральных шуканнях яго падтрымліваюць і равеснікі — У большасці такія ж сіроты вайны, і дарослыя — дырэктарка дзіцячага дома — руплівая маці для ўсіх гаротнікаў, баба Зося, дзед Захар'я — вартуаўнік і цесля...

Суд над здраднамі Радзімы, які адбываецца ў Лецечкі на вачах, жахае яго глыбінёй чалавечага падзення, прыадкрывае заслону памяці над тымі няшчасцямі, што выпалі ў дзяцінстве на яго долю. Паступова Лецечка пачынае ўсведамляць, што ёсць маральныя каштоўнасці — чалавечая годнасць, чыстае сумленне, вернасць Радзіме, пазбаўіцца якіх горш, чым страціць жыццё.

— Э, Захар'я, дзе тут усіх памятаць, тут бы гадкоў сваіх не забыць ды бацьку.

— Ну, дык трымай і ад маіх. — І Захар'я падаў Нічыпару сваю загорнутую ў газету палюку цагліны.

— Бацьку майго яны ўжо апасля злавалі, зімой, — прымаючы гэтую палюку, гаварыў Нічыпар. — Выхваляліся: паслалі дзедка Гуляя рыбу лавіць, з агню жывым выйшаў, а з пелькі, з вады, сухім не выйдзе. А яму ж той парой соты гадок мінаваў... Сіроты мы з табой, Захар'я, сіроты. Давай да мяне, я ўжмуся, разам нам, сіротам, трэба трымацца.

— А ці не прагадаем мы з табой, Нічыпар, седзячы на гэтым вярблюдзе? А калі іх ды красным ходам павядуць?

— Ты што, ты што, — закойзаўся на сваім седале дзед. — Гэта ж каго цераз красныя дзверы? Не мае таго быць, Захар'юшка. Мяркуй сам, папартызанску мяркуй: ці можна гадаў праз красны ход пускаяць... Гэта па-першае. Па-другое, вушы развяжы, паслухай, цяміш, якое там мора народу б'ецца, па кавалачку іх паганныя душы там расцягаюць. Не прашана кроў людская. Я хітры, ты не думай, не сумлявайся, на вока людзям і не дапусцяць. Лезь, не сумлявайся, Захар'яна гара.

— Ты і мянушку маю памятаеш. Была гара, ды ветрам разнесла... — І Захар'я, сапраўды як гара, палез, падзёрся на казырок. Як усё роўна вольнымі нагамі абхапіў тоненькі прэнцік, Лецечка кінуўся дапамагчы яму, але Захар'я загадаў адмыць і не змяінаць, далей ад граху, а то, не дай бог, абарвецца.

— Не трасі, не трасі, і так дрогга, — папіскаў зверху дзядок, — хапайся за выступ, за ўступ.

Захар'я кінуў кляшнвятую руку на ўступ, абдзіраючы грудзі вастрыём, акрайкам казырка, пачаў падцягвацца, пасабляў сабе нагамі, адпыхваўся нагамі ад прэнціка, разгойдаўся, раз-пораз міргаў, як усё роўна дзёрся на казырок не толькі цела, але і вачыма. З такім жа спрытам, а мо нават і больш спрытна ўздзіраўся б на гэты казырок і конь. Але, пэўна, ад таго старога каня была і ў Захар'я ўпартасць. Ён усцягваў сябе наверх сантыметр за сантыметрам. Агрубелымі і тоўстымі, але хуткімі пальцамі, нібыта іграў на гармоніку, бег па камені, знаходзіў у ім, і вокам не згледзець, шурпатасці, паглыбленні, бугаркі, учэпіста, памужыцку трымаўся за гэтыя шурпатасці, за паветра, бугрыўся сам, уздымаўся ўсё вышэй і вышэй. І вольна зялёнай камльгай, купінай абваліўся на казырок, лёг грудзямі, аддыхаўся, залез усім цела, узлётся там гарой, не ведаў толькі, куды ўмасціць ногі, узняў іх угару.

— Дэмаскіруеш, кыш назад, — заенчыў дзядок.

— Увішкі, Нічыпар, — загадаў Захар'я. — Ляж і памры. Галоўнае — ціха.

— Ціха, табе ціха, — выгаворваў дзед праз сцятыя зубы.

— Ды карову б суды ўсасадзіць, то больш ладу было б. Хлопца б вот падсадіў бы замест сябе.

(Працяг будзе.)

КРЫНІЦЫ НАТХНЕННЯ

Сяргею ВАКАРУ — 50 год

Сяргей Вакар належыць да скульптараў сярэдняга пакалення. У 1957 годзе ён скончыў Мінскае мастацкае вучылішча, у 1966 — скульптурнае аддзяленне Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута. Вучыўся ў вопытных педагогаў, заснавальнікаў беларускай скульптурнай школы А. Бембеля, А. Глебава.

Нарадзіўся Сяргей Вакар на Віцебшчыне. Яшчэ ў юнацтве пазнаёміўся з чароўнымі вершамі Максіма Багдановіча. Любоў вядомага паэта да роднага краю не магла не закрануць пачуццёва пачынаючага скульптара. Таму не выпадкова тэмай яго дыпломнай работы стаў вобраз выдатнага беларускага паэта. І на працягу ўсяго творчага шляху скульптар неаднойчы вяртаецца да вобраза Максіма Багдановіча. Здавалася, што тады, студэнтам, не даказаў ён часоўці самага галоўнага. Сённяшняя закончанасць манументальнай скульптуры Максіма Багдановіча — вынік шматгадовых плённых пошукаў мастака.

...Паэт стаіць у спакойнай позе, углядаючыся ў родныя краявіды. І прыскае да сябе невялікі букетік мілых сэрцу васількоў... Гэты помнік у сувязі з надыходзячай знамянальнай датай — 90-годдзем з дня нараджэння Максіма Багдановіча — плануецца ўстанавіць у адным са сквераў Мінска.

Часта звяртаецца мастак да гераічнага мінулага нашай Беларусі. Яго першыя тэматычныя скульптурныя кампазіцыі — «Рэйкавая вайна» (1959), «Юныя

мціўцы» (1959), «Стаяць насмерць» (1961).

У форме манументальнай пластыкі выкананы помнікі Герою Савецкага Саюза віцэ-адміралу В. Дразду ў Буда-Кашалёве, Ф. Дзяржынскаму ў Дзяржынаве. Багатая психалагічная выразнасць адчуваецца ў скульптурным партрэце аднаго з арганізатараў мінскага падполля Героя Савецкага Саюза М. Кедышкі.

С. Вакар уласцівы пастаянны творчы пошук. Гэта бачна ў яго рабоце над праектам помніка герою Грамадзянскай вайны У. Азіну ў Полацку. Трэба дадаць, што праца з такім традыцыйным для беларускай скульптуры матэрыялам, як дрэва, дае магчымасць праявіць разнастайныя здольнасці аўтара. Прыгадаем тут, напрыклад, па-майстэрску выкананыя ім партрэты Героя Савецкага Саюза М. Шмырова (бацькі Міная) і двойчы Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманаўта П. Клімука. Не толькі знешняй прыгажосцю матэрыялу яны вабяць да сябе, але і вобразнасцю, унутранай сабранасцю, чалавечай чысцінёй.

Дыяпазон творчасці Сяргея Вакара не абмяжоўваецца вобразамі гераічных людзей мінулага нашай рэспублікі. Яго ўвагу прыцягваюць і сучаснікі: сталявар Мінскага трактарнага завода Ф. Байкачоў, паэт Р. Барадулін, пісьменнікі У. Караткевіч, П. Панчанка. Зараз скульптар працуе над партрэтам народнага пісьменніка БССР І. Мележа.

Нядаўна Сяргею Міхайлавічу споўнілася пяцьдзесят год. І з гэтай нагоды за вялікі ўклад у развіццё беларускага мастацтва Указам Прэ-

зідыума Вярхоўнага Савета БССР скульптару было прысвоена ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтваў Беларускай ССР.

Некалі А. Герцэн казаў, што мастацтва не толькі з'яўляецца сродкам барацьбы, але і тым, дзеля чаго гэта барацьба вядзецца, гэта значыць крыніцай радасці, святла для чалавека. Праз узвышаную прыгажосць, гармонію да адлюстравання грандыёзнай велічы чалавечых дзеянняў — вось мэта і сутнасць творчасці скульптара Сяргея Вакара.

У. ПРАКАПЦОУ.

НА ЗДЫМКУ: такім будзе помнік **Максіму БАГДАНОВІЧУ.**

МАСТАЦТВА АЖЫЎШАГА МАЛЮНКА

«Немагчымае — магчыма» — такі дэвіз майстроў мультыплікацыі. Гэты від кінамастацтва ў нас любяць усе: і дарослыя, і дзеці. Адрозненне ж у гледача з'яўляецца ўсмішка на твары, калі на экране ўспыхвае надпіс «Ну, пачакай!» і адначасова злосны і смешны воўк (каторы раз!) гоніцца за маленькім вынаходлівым зайцам. Гэты цыкл мультфільмаў, створаны на студыі «Союзмультфильм» рэжысёрам В. Кацёначкіным, карыстаецца найвялікшай папулярнасцю ў самай масавай аўдыторыі. Маленькія тэлегледачы кожны раз з цікавасцю чакаюць таксама перадачу «Дабранач, малышы!», бо ведаюць: з імі зноў будуць размаўляць іх сябры — лялькі, будзе паказаны чарговы маляваны або лялечны мультфільм. А дарослых радуе неабмежаванасць фантазіі рэжысёраў, мастакоў мультыплікацыйнага фільма, гумар, выразнасць жывапісна-пластычных сродкаў. Майстры савецкай мультыплікацыі неаднойчы атрымлівалі ўзнагароды на міжнародных фестывалях. Сярод лепшых фільмаў — казкі, гумарэскі, байкі, прытчы.

Сёння мультыплікацыя нашай краіны перажывае якасна новы перыяд — настолькі пашырыліся яе магчымасці, узбагацілася вобразная мова, удакладніліся жанры. У апошнія гады арыгінальныя фільмы ствараюцца не толькі ў Маскве, але і на многіх студыях саюзных рэспублік. Сведчаннем вялікай увагі да маладой беларускай мультыплікацыі з'явіўся пленум усесаюзнай секцыі мультыплікацыйнага кіно Саюза кінематографістаў СССР, які адбыўся ў Мінску. Каб абмеркаваць работы беларускіх калегаў, з усёй краіны з'ехаліся майстры маляванага і лялечнага фільма.

Сярод невялікай пакуль што колькасці створаных у рэспубліцы фільмаў былі адзначаны стужкі, заснаваныя на традыцыях нацыянальнага фальклору — «Касец-асілак», «Дудка-вяселюшка», «Мілавіца». У іх вяр'юцца матывы народных казак, цесна аб'яднаны лірычныя лініі і сатырычныя матывы, адчуваецца дасціпны народны гумар.

Так, пры стварэнні фільма «Дудка-вяселюшка» аўтары зыходзілі з традыцыйнага рамяства беларусаў — пляцення з саломкі. Менавіта з саломкі сплелены гэтыя вясёлыя лялькі, героі народнага прадстаўлення — танкліявы хлапец з такой вялікай жоўтай чупрынай, што яна стаіць вакол галавы, бы сонечны дыск; мужык з панурым носам і доўгімі вусамі, якія тырчаць убакі, і баба з магутнай паставай; вельмі смешная лупатая карова, цікаўная да вясковых навін. Галоўнае тут — гратэск, жартаўлівае перабольшванне пэўных рыс. Лялькі выйшлі настолькі дасціпнымі, што ля іх не сціхаў смех, калі яны дэманстраваліся на выстаўцы ў вестыбюлі Дома кіно.

Як смешны жарт расказваюць сваю казку і аўтары маляванага фільма «Касец-асілак». Гэта гісторыя пра селяніна, касца, якога, нечакана для яго самога, народ вылучыў у асілкі, каб змагацца са страшэн-

ным пудзілам заморскім, цудоўна-юдам, што напала на краіну.

Беларускія мультыплікатары яшчэ вучацца, набываючы неабходнае прафесійнае майстэрства. Часам ім перашкаджае традыцыйнасць рашэнняў, капіраванне вядомых (хай і добрых!) узораў. А праталпанымі сцежкамі да поспеху не прыйдзе.

Наогул, выяўленне новых тэм у мультыплікацыі звязана з прынцыпова новым вырашэннем твора. Такі вобразны пошук атрымаў прызнанне ў фільмах беларускага рэжысёра І. Пікмана «Прытча пра зямлю», «Прытча пра вяду», «Прытча пра паветра», адзначаных узнагародамі на міжнародным фестывалі экалагічных фільмаў у Балгарыі. Рэжысёр распрацаваў новы від тэхнікі мультыплікацыйнага фільма, спалучыўшы цэневую (сілуэтную) пантаміму з каляжам — уманцыванымі ў кадр маляванымі дэталямі. Жанр прытчы якраз патрабуе такой сімволікі, метафарычнасці мовы мультыплікацыі. Складаныя праблемы сучаснасці, пытанні экалогіі, узаемаадносін чалавека і прыроды — усё гэта пераасэнсавана ў названых фільмах.

У тэхніцы перакладнога фільма створана «Папяроявая казка». Персанажы — плоскія марыянеткі, выразаныя з паперы. Гэта вясёлыя, умоўныя фігуркі — жыхары маленькага казанка гарадка. Гэта свет радасці і песень. Раптам з'яўляецца нейкая ржавая пачвара, якая наводзіць на ўсіх страх, — старыя нажніцы. Яны абразаюць кроны дрэў, рэжучы напалам безабаронныя фігуркі герояў фільма. Але вось у кадры хлопчык (жывы маленькі хлопчык — не лялька), які абязбройвае злосныя нажніцы. І зноў песня гучыць над гарадком. Сімволіка фільма наіўная, простая, але ж ён і адрасаваны самай непасрэднай, недасведчанай аўдыторыі — дашкольнікам.

Простыя, але неабходныя ісціны расказваюцца ў мультфільмах для дзяцей у форме гульні, прыгоды, у выглядзе сюжэтнай гісторыі. Таму сюжэты мультфільмаў для дзяцей патрабуюць дакладнай распрацоўкі дэталей.

Радуе вока лялечны фільм «Цімка і Дзімка», пастаўлены рэжысёрам М. Лубянікавай. Галоўнае думка ў фільме — трэба сябраваць і не быць гультаём. Але ж як цікава расказваецца гэта дыдактычнае павучанне на гісторыі двух сяброў — мядзведзяняці і кацяняці. Гультай, які хоча салодка пажыць за кошт другога, трапляе ў недарэчныя і смешныя абставіны і, нарэшце, сам прыходзіць да думкі, што паводзіны яго былі няправільнымі.

Беларускае мультыплікацыйнае кіно робіць яшчэ свае першыя крокі. Як бачым, яно адрасавана ў асноўным дзецям. Але трэба меркаваць, што з'яўляецца фільмы і для дарослых, творы самых розных жанраў. Залог таму — высокая выяўленчая культура жывапісу, графікі рэспублікі, поспехі беларускага тэатра лялек, фальклорныя і літаратурныя традыцыі — адным словам, уся культура беларускага народа, з якой могуць чэрпаць майстры гэтага цудоўнага віду кіно.

Вольга НЯЧАЙ,
мастацтвазнавец.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

КАНЦЭРТ АДБУДЗЕЦА НА ВДНГ

Вакальна-інструментальны ансамбль «Галасы Палесся» з Гомеля закончыў работу над новай канцэртнай праграмай. Яе прэм'ера адбудзецца ў Маскве. Калектыў прыме ўдзел у аглядзе-конкурсе самадзейных ансамбляў на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР.

ПЕРШЫ У РАЁНЕ

Заслужанай папулярнасцю на Палессі карыстаюцца выступленні фальклорнага ансамбля Барыскавіцкага сельскага клуба Мазырскага раёна. У рэпертуары калектыву — беларускія народныя песні і танцы, абрадавыя карагоды, вясковыя прыпеўкі. На нядаўнім раённым конкурсе фальклорных калектываў самадзейнаму ансамблю прысуджана першае месца.

ВЫСТАЎКА У БРЭСЦЕ

У Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі адкрылася выстаўка з фондаў музея горада Бяла Падляска (Польская Народная Рэспубліка). У экспазіцыі — фотаздымкі, якія расказваюць аб поспехах працоўных Польшчы ў сацыялістычным будаўніцтве, калі ста твораў народных умельцаў. Жывапіс, кераміка, разьба па дрэву і каменю, ткацтва і іншыя работы польскіх мастакоў-аматараў карыстаюцца вялікім поспехам у наведвальнікаў выстаўкі.

Мінск сустрэў Лаліту Торэс халодным дажджлівым надвор'ем і гарачым прыёмам паклоннікаў яе ўнікальнага таленту. Выступленні папулярнай аргенцінскай спявачкі ў сталічным Палацы спорту прайшлі з вялікім поспехам.

НА ЗДЫМКУ: гваздзікі Лаліце ТОРЭС.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

ЯШЧЭ АДЗІН НАРОДНЫ

Спектаклем «Дом Бярнарды Альбы» на п'есе іспанскага паэта і драматурга Гарсія Лоркі адкрыў чарговы сезон самадзейнага драматычнага калектыву Беларускага аўтазавада ў Жодзіна. Адкрыццё сезона супала з яшчэ адной радаснай падзеяй — прысваеннем калектыву ганаровага звання — народнага тэатра.

У мінскім Доме кнігі працуе выстаўка літаратуры, плаката і кніжнай графікі выдавецтваў Латвійскай ССР. На ёй экспануюцца звыш 700 выданняў грамадска-палітычнай, мастацкай,

дзіцячай і сельскагаспадарчай літаратуры.

НА ЗДЫМКАХ: у зале выстаўкі; адзін з плакатаў выдавецтва «Звайгзне».

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ИЗДАТЕЛЬСТВО «ЗВАЙГЗНЕ»

ФЕСТИВАЛЬ ЯПОНСКИХ ФИЛЬМОВ

У буйнейшым мінскім кінатэатры «Кастрычнік» праходзіць XVII фестываль японскіх фільмаў у Савецкім Саюзе. У яго праграму ўключан шэраг новых карцін. Адна з іх — «Вячэрняя зара» — расказвае аб любові да жывой прыроды, аб людзях з адкрытай душой і добрым сэрцам.

Прыгодніцкая мастацкая стужка «Крэпасць з пяску» створана па матывах аднайменнай аповесці Сэйтэ Мацумота. Гэта востра-сюжэтны, захапляючы фільм.

Са своеасаблівай нацыянальнай архітэктурай пазнаёміла гледачоў японская хранікальна-дакументальная карціна «Дрэва і дом».

Чэмпіён свету—Анатоль КАРПАЎ

У філіпінскім горадзе Багіо закончыўся матч за сусветнае шахматнае першынство. Самы доўгі матч у гісторыі шахмат—ён працягваўся роўна тры месяцы. Самы драматычны матч—увесь час лідзіруючы з прыкметнай перавагай (1:0, 4:1, 5:2) чэмпіён свету зусім нечакана даў магчымасць прэтэндэнту зраўняць лік (5:5), а затым разграміў яго ў рашаючай партыі. Гэта самы адказны матч з тых, якія калі-небудзь разыгрываліся савецкімі шахматыстамі.

«Малады чалавек А. Карпаў—пісала адна з філіпінскіх газет,—па-свойму абараняе сацыяльную сістэму, якую ён прадстаўляе і якую спрабуе дыскрэдытаваць сапернік, што ўцёк з краіны». Дададзім: сапернік шматвобразны, небяспечны і каварны, які заклікаў на дапамогу не толькі высокакваліфікаваных шахматыстаў з цэлага раду дзяржаў, але нават... фанатыкаў-тэрарыстаў, прыцягнутых да судовай адказнасці за ўдзел у замаху на індыйскага дыпламата.

У дзень 32-й партыі са-

ралася апеляцыйнае журы, якое ў катэгарычнай форме асудзіла Карчнага за тое, што ён парушыў пагадненне аб нармалізацыі ігравой абстаноўкі на матчы, абвастрыў якую з мэтай аказання псіхалагічнага ўздзеяння на чэмпіёна свету не раз імкнуўся прэтэндэнт. Шахматыст без грамадзянства, не грэбуючы для гэтага ніякімі сродкамі, у прыватнасці займаўся пагрозамі, абвінавачваннямі, асабістымі знявагамі. Не парваўшы, як высветлілася, сувязі са злачынцамі, якія прыехалі ў Багіо, Карчнай зноў пагрэбаваў асноўнымі прынцыпамі Міжнароднай шахматнай федэрацыі і канкрэтнымі правіламі вядзення спаборніцтва, дзе сказана пра абавязковасць спартыўнага джэнтльменства сапернікаў. Давялося ўмяшчаць ўладам, і тады члены секты «Апанда марга», якія атрымалі прытулак у катэджы для адпачынку прэтэндэнта, былі выдаваны з Багіо паліцэйскімі.

Натхнёную гульнію прадаманстваў А. Карпаў у 32-й партыі матча, якая стала заключнай. Поўнае сканцэнтраванне ўсіх разу-

мовых, фізічных і духоўных сіл зрабіла заканамерным яго новы творчы ўзлёт. І зусім не ў апошняю чаргу—усведамленне свайго абавязку перад мільёнамі людзей, якія прагнулі і чакалі яго перамогі.

18 кастрычніка, калі арбітр матча чэхаславацкі гросмайстар М. Філіп паведаміў, што праціўнік здае 32-ю партыю без дагульвання, стомлена ўсміхнуўшыся, чэмпіён свету «дазволіў» паведаміць дамоў аб свайой перамозе...

Некалькі слоў пра чэмпіёна свету.

Анатоль Карпаў нарадзіўся 23 мая 1951 года ў горадзе Златаўскае Чэлябінскай вобласці. У шахматы навучыўся гуляць у сем год. У 1966 годзе стаў майстрам, у 1969—чэмпіёнам свету сярод юнакоў і міжнародным майстрам, яшчэ праз год—гросмайстрам.

Карпаў выйграў шмат буйных міжнародных турніраў, у прыватнасці ў Маскве (1971 год), Гасцінго (1971—1972), Сан-Антоніо (1972), Мадрыдзе

(1973); выступаў у складзе зборнай СССР—пераможцы сусветных шахматных алімпіяд у Югаславіі (1972), Францыі (1974) і камандных чэмпіянатаў Еўропы (1973 і 1977 гады). У 1974 годзе ў Ніццы, узначальваючы савецкую каманду на XI Алімпіядзе, Карпаў дабіўся лепшага ў гісторыі гэтых спаборніцтваў выніку на першай дошцы—12 ачкоў з 14 магчымых.

У адборачных спаборніцтвах на першынство свету ў 1973 годзе Карпаў выйграў 17 партый, прайграўшы толькі тры. У 1975 годзе ён быў абвешчаны чэмпіёнам свету—дванаццатым у шахматнай гісторыі.

Новы чэмпіён свету ў 1975—1978 гадах (да матча ў Багіо) сыграў у агульнай складанасці 187 турнірных партый, 88 з іх выйграў, 93 завяршыў унічыю і толькі 6 прайграў.

Міжнародная асацыяцыя шахматных журналістаў з 1973 года нязменна прысуджала Карпаву «шахматнага Оскара» як лепшаму гросмайстру года.

Сёлета Анатоль Карпаў закончыў эканамічны факультэт Ленінградскага ўніверсітэта і выпусціў кнігу «Выбраныя партыі 1969—1977».

ДОЖДЖ—ШУКАЛЬНІК СКАРБАЎ

Грошы на дарозе не валяюцца, гаворыцца ў народзе. Але дванаццацігадовы школьнік Сярожа Бароха з вёскі Вялікае Сяло, што за пяць кіламетраў ад гарадскога пасёлка Асвея на Віцебшчыне, абвергнуў гэта. Іменна на вуліцы знайшоў ён каля 250 старадаўніх сярэбраных манет. Моцныя дажджы змылі зямлю з манетнага россыпу, і хлопчык аказаўся першаадкрывальнікам каштоўнага скарбу.

— Гэта тыповы помнік другога дзесяцігоддзя XVII стагоддзя, — сказаў дацэнт Валянцін Рабцэвіч. — Навуковая каштоўнасць скарбу перш за ўсё ў тым, што тут аказаліся манеты ўсіх рускіх цароў XVI—пачатку XVII стагоддзя. Вялікую цікавасць маюць паўкапейкі і капейкі Івана Грознага, якія адносяцца да таго перыяду, калі ён яшчэ не быў царом (да 1547 года), а таксама манеты яго сына Фёдора Іванавіча, Барыса Годунова, Васілія Шуйскага. Асаблівую групу складаюць манеты, адкапаненыя інтэрвентамі і самазванцамі Расіі — Ілжэдзімітрыем (1605—1606) і Уладзіславам Жыгмантовічам, які кіраваў у 1610—1612 гадах і быў выгнаны з Масквы апалчэннем Мініна і Пажарскага.

ЧАТЫРЫ ПАКАЛЕННІ ШКОЛЫ

Крупіцкай сярэдняй школе Мінскага раёна больш як сто год.

Старажылы вёскі помняць невялікую старэнькую хатку, з якой пачыналася школа. Вучылася ў ёй з дзесятка сялянскіх дзяцей. Ветэран Кастрычніцкай рэвалюцыі 80-гадовы Аляксандр Ласкевіч — адзін з тых вучняў. Яго дзеці і ўнукі таксама хадзілі ў Крупіцкую школу, але ўжо ў другую, абноўленую. Цяпер у яе двухпавярховым цагляным будынку займаюцца пяцьсот дзяцей хлеба-робаў.

Часта прыязджаюць у школу яе выпускнікі, вядомыя людзі: пісьменнікі Уладзімір Карызна, Іван Грамовіч, урачы Віктар Пінчук і Яўген Бандарчык.

Сустрэчы з выпускнікамі праходзяць вельмі цікава. Яны нагадваюць урокі гісторыі. І не здзіўна: збіраюцца ж разам чатыры пакаленні.

ПА ГРЫБЫ... З САБАКАМ

Пётр Клімовіч жыве ў Чавусах. Хоць яму ўжо за семдзесят, ён любіць збіраць грыбы. Кожны раз ідзе ў лес з сабакам Мушкай.

Аднойчы ў лесе ён прысеў адпачыць. Мушка спачатку быў побач, але потым надоўга схаваўся ў зарасніках. Калі вярнуўся, то ў зубах трымаў баравік.

Пётр Іванавіч пайшоў на тое месца, адкуль прыбег сабак, і ўбачыў цэлае сямейства баравікоў, якімі да краёў напоўніў свой кошык. Аказваецца, у Мушкі ёсць нюх і на грыбы.

КОНКУРС ГАСЦІННАСЦІ

Кажуць, што тэатр пачынаецца з вешалкі. А з чаго пачынаецца рэстаран! Можна, з метрдатэля, своеасаблівага «гаспадар» рэстарана ці асобнай залы! Яго майстэрства павінна прыносіць прыемнасць наведвальнікам і зручнасць абслугоўваючаму персаналу. Мы прывыклі заўсёды бачыць метрдатэля акуратным, ветлівым, уважлівым. Вось ён з усмешкай сустрэў нас ля ўваходу, праводзіў да стала... Як усё проста. А «гаспадар» вызначыў па знешнасці гасцей, дзе іх лепш пасадзіць, што прапанаваць. Ён тонкі псіхолог і добры знаўца сэрвісу. Можна ўпэўнена замяніць у зале афіцыянтку — накрыць стол, хутка і ўмела падаць заказ, дапамагчы гасцю ў выбары страў і напіткаў. Дарэчы, адметнасці нацыянальнай кухні, тэхналогія прыгатавання страў — у кампетэнцыі метрдатэля...

Усе гэтыя якасці гасцінных «гаспада-

роў» з мінскіх рэстаранаў пацвердзіў нядаўні конкурс, які адбыўся ў беларускай сталіцы. Улічваючы вялікую колькасць замежных турыстаў, якія наведваюць наш горад, члены кампетэнтнага журы задавалі таксама пытанні пра асаблівасці амерыканскай, канадскай, англійскай і шэрагу іншых кухань. У «Кнізе водгукаў» у тых дні наведвальнікамі былі дадзены наступныя адзнакі працы многіх метрдатэляў: «выдатна», «хутка», «прыгожа», «на вышэйшым узроўні»...

Члены журы конкурсу пагадзіліся з такімі думкамі.

А. ЯНДОУСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: Тамара КАШПУР з рэстарана «Патсдам» заняла першае месца на гарадскім конкурсе метрдатэляў; так прапанаваў накрыць столы для дзяцей і да святкавання Дня Перамогі.

Фота С. КРЫЦКАГА.

Гумар

ПАЛІЦЭЙСКІ. Сеньёр, рас-тлумачце, якім чынам вы збілі гэтага пешахода.

ВАДЗІЦЕЛЬ. Я не збіваў яго! Я спыніўся, каб даць яму праціць, а ён ад здзіўлення страціў прытомнасць!

Удава-габраўка просіць судзею зарэзаць курыцу:

— Я заўсёды разлічваю на вашу бескарыслівую дапамогу.

— Тады пазвай лепш Хрыста, ён жа вегетарыянец.

Турыст прыйшоў у Брытан-

скі музей у панядзелак і ўбачыў, што ён зачынены. Ён доўга надакучваў служыцелю пытаннем, чаму музей зачынены, пакуль той не вытрываў:

— Разумеете, адна з нашых мумій памёрла на мінулым тыдні, і сёння пахаванне.

Амерыканская пара вярнула-ся з падарожжа па Еўропе.

— А вы былі ў Венецыі? — спыталі ў іх.

— Так, мы туды прыехалі, — сказала жонка, — але ўсе вуліцы былі заліты вадою, і лю-

дзям даводзілася ездзіць на лодках, так што мы там не спыніліся.

Габраўка спазнілася на вечарынку.

— У швачкі затрымалася, ці што? — пытаецца ў яе сяброўка.

— Ды дзе там — гадзіны дзве ў парфюмерным магазіне пратарчала.

— У чарзе стаяла?

— Не, чакала, пакуль мая сукенка насыціцца пахам духоў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1540